

مقایسه رفتارهای پیشگیرانه کووید-19 بر اساس مدل اعتقادی بهداشتی (HBM) در ایرانیان در زمان پاندمی و پس از پاندمی کووید-19: مطالعه مروری نقلی

نجمه زمانی^{1*}، عهدیه بحری²

*Email: zamani.najme78@gmail.com

1. دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری، دانشکده پرستاری مامایی کاشان، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی کاشان، کاشان، ایران
2. دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت های ویژه، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی، یزد، ایران

زمینه و هدف: در پاندمی کووید-19 با توجه به ماهیت این ویروس، سازمان جهانی بهداشت اقدامات پیشگیرانه مانند رعایت فاصله اجتماعی مناسب، محدودیت در رفت و آمد، شستشوی مرتب دست ها، پرهیز از دست دادن و در آغوش گرفتن و استفاده از ماسک را ضروری دانست؛ لذا این مطالعه با هدف بررسی و مقایسه انجام رفتار های پیشگیرانه براساس مدل اعتقادی بهداشتی در ایرانیان در زمان پاندمی و بعد از کاهش شیوع این بیماری با مروری بر مطالعات گذشته انجام گرفت.

روش پژوهش: در مطالعه مروری نقلی حاضر (Narrative Review) جستجو در پایگاه های Scopus، Google Scholar، PubMed، SID با کلمات کلیدی انگلیسی "2019-nCoV، Coronavirus، COVID-19" و Health Belief Model، Preventive Health، Behaviors و کلمات کلیدی فارسی رفتارهای پیشگیرانه، مدل اعتقادی بهداشتی، کرونا ویروس، کووید-19 از سال 2019 تا 2022 انجام گرفت. در جستجوی الکترونیک 1450 مقاله یافت شد. پس از حذف مقالات تکراری و غیر ایرانی، نتایج مقالات انگلیسی و فارسی زبان که کلمات کلیدی در عنوان یا چکیده مقاله وجود داشت و فایل کامل مقاله در دسترس بود (21 مقاله) مورد ارزیابی قرار گرفت.

نتایج: نتایج مقالات بررسی شده حاکی از آن بود که در سال های 1398 و 1399 که ابتدای پاندمی کووید 19 بوده است؛ به ترتیب به کارگیری رفتارهای پیشگیرانه: شستشو مداوم دست ها، ضدعفونی کردن وسایل خریداری شده برای منزل، استفاده از ژل ضدعفونی کننده و الکل، استفاده از ماسک بیرون از منزل، رعایت فاصله اجتماعی و عدم برگزاری مهمانی بیشتر مورد توجه مردم ایران قرار گرفت. به عبارتی در اکثر مقالات رعایت بهداشت فردی و جمعی در دو سال اول پاندمی در طیف خیلی زیاد و زیاد گزارش شده بود. که علت این امر را عدم شناخت کافی از این ویروس، نبود درمان موثر و عدم دستیابی به واکسن اعلام کرده بودند. به همین علت مردم ناگزیر در انجام رفتار های پیشگیرانه و استفاده از درمان های حمایتی بودند. در سال های 1400 و 1401 در اکثر مقالات رعایت بهداشت فردی و جمعی در طیف متوسط و کم گزارش شده بود. میزان مراجعه به بانک ها و ادارات شلوغ و عدم رعایت فاصله اجتماعی در سال های 1400 و 1401 نسبت به دیگر رفتارهای پیشگیرانه، بیشتر از دو سال اول پاندمی گزارش شده بود. لازم به ذکر است مطالعات نشان می دهد که ویژگی های زمینه ای افراد همانند جنسیت (زنان < مردان)، سن (سنین بالا < سنین پایین)، وضعیت تاهل (متاهل < مجرد)، تحصیلات (دیپلم و تحصیلات دانشگاهی < زیر دیپلم) با رفتارهای پیشگیرانه از کووید 19 ارتباط دارند.

بحث: نتایج مقالات بررسی شده به طور کلی بیانگر این موضوع است که افراد جامعه در سال های 1400 و 1401 دستورالعمل های بهداشتی و احتیاطات استاندارد را به میزان کمتری به نسبت سال های 1398 و 1399 رعایت کرده اند.

واژه کلیدی: رفتارهای پیشگیرانه، مدل اعتقادی بهداشتی، کرونا ویروس، کووید-19